

- شنبه ۳۱ خردادماه ۱۴۰۴**
- سال هفدهم - شماره ۳۱۴۷**

سرمایه‌های خاموش؛ نقش معتمدین محلی در اعتمادسازی سیاسی وانسجام اجتماعی

برخلاف بسیاری از همسایگانش مستعمره نشد، وجود یک جامعه منسجم با اتکا به معتمدین محلی و شخصیت‌های مورد اعتماد مردم بود. این شبکه اجتماعی، ریشه در فرهنگ دینی، اسلام، ائمه و پیوندهای سنتی دارد.

وی هشدار داد که یکی از آسیب‌های کنونی، ورود افراد ناصالح با ظاهر فریبنده به جایگاه‌های اجتماعی است که می‌تواند منجر به بی‌اعتمادی جوانان نسبت به معتمدین واقعی شود و در این خصوص گفت: امروز برخی با سوءاستفاده از ظاهر متدین، خود را به عنوان معتمد محل جا می‌زنند و این مسئله، آسیب جدی به نهاد اعتماد اجتماعی وارد می‌کند که برخورد فضائی قاطع با این افراد، وظیفه نهادهای مسئول است.

تحلیل‌گر ارشد مسائل اجتماعی و سیاسی، راهکار مقابله با این آسیب‌ها را نه صرفاً آموزش رسمی بلکه (اطلاع‌رسانی مؤثر و آگاه‌سازی جامعه نسبت به مزایا و تهدیدهای مربوط به نقش معتمدین محلی) «دانش و افزود، مردم باید بدانند که تقویت جایگاه معتمدین واقعی، تضمین‌کننده انسجام اجتماعی و پایداری فرهنگی جامعه‌است.

- معتمدین محلی؛ ستون فقرات سرمایه اجتماعی**

در پایان باید گفت؛ معتمدین محلی به‌عنوان نمایندگان اعتماد عمومی، ستون اصلی سرمایه اجتماعی در ایران هستند. آن‌ها به دلیل شناخت عمیق از مسائل محلی و اعتماد مردم، نقش حیاتی در حفظ انسجام اجتماعی و تقویت مشارکت سیاسی ایفا می‌کنند.

بی‌توجهی به این سرمایه اجتماعی، خطر افزایش فاصله میان مردم و نهادهای رسمی و کاهش مشارکت مدنی را به دنبال دارد. در شرایط زندگی شهری و پیچیدگی‌های مدرن، حفظ و تقویت جایگاه معتمدین محلی ضروری‌تر از همیشه‌است. معتمدین پل ارتباطی مهمی میان مردم و ساختارهای سیاسی محسوب می‌شوند که می‌توانند اعتماد عمومی را به نهادهای و احزاب افزایش دهند و مشارکت سیاسی را بهبود ببخشند.

برای تقویت این نقش، باید آسیب‌ها شناسایی و با آموزش و اطلاع‌رسانی هدفمند، جایگاه معتمدین محلی تقویت شود. باید حمایت‌های به گونه‌ای باشد که استقلال و مردمی بودن آن‌ها حفظ گردد. در واقع مهم این است که این نقش مردمی و خودجوش باقی بماند و از تحمیل ساختارهای رسمی و تشکیلاتی سنگین بر آن جلوگیری کرد تا خلوص و اعتبار معتمدین حفظ شود.

این سرمایه اجتماعی را به سرمایه سیاسی تبدیل کرد، بدون اینکه به مشروعیت یا محبوبیت آن لطمه وارد شود؛ توضیح داد: دشمنان به خوبی متوجه شده‌اند که یکی از نقاط قوت ما، همین نهادهای مردمی هستند که به انسجام اجتماعی، حفظ تمامیت ارضی و تقویت پیوند ملت و حاکمیت کمک می‌کنند؛ بنابراین تلاش می‌کنند این اعتماد را تضعیف کنند.

این تحلیل‌گر ارشد مسائل اجتماعی و سیاسی، تأکید کرد: برای تبدیل سرمایه اجتماعی به سرمایه سیاسی، نباید ساختار خشک و اداری بر معتمدین محلی تحمیل شود. هرگونه رسمی‌سازی بیش از حد، ممکن است این جایگاه مردمی را تضعیف کند. با این حال، آموزش و توانمندسازی این افراد در قالب حمایت غیرمتمرکز، می‌تواند مؤثر باشد؛ به‌شرطی‌که استقلال و خودجوش بودن آن‌ها حفظ شود.

- نقش نخچیران در مقابله با آسیب‌های فرهنگی مؤثر بر جایگاه معتمدین محلی**
- قنادباشی در ادامه گفت‌وگو، به آسیب‌هایی اشاره کرد که زندگی مدرن شهری و تغییر سبک زیست، متوجه جایگاه معتمدین محلی کرده‌است و متذکر شد: زندگی‌های آپارتمانی، کاهش پیوندهای سنتی محله‌محور، کمرنگ شدن جایگاه مسجد و کاهش اعتقادات مذهبی، ازجمله آسیب‌هایی است که باعث تضعیف نقش و اثرگذاری معتمدین محل در جامعه امروز شده‌است.

وی با بیان اینکه در بسیاری از جوامع نشانه‌های فرهنگی سنتی، آداب و پوشش‌های گذشته به‌تدریج از میان رفته‌اند، تأکید کرد که در ایران نیز به نسبت، چنین روندی در جریان است. او در همین زمینه نقش نخچیران را کلیدی دانست و تصریح کرد: مهم‌ترین کار نخچیران، شناخت و دسته‌بندی آسیب‌ها و ارائه راهکارهای پیشگیرانه است. باید نگاه آگاهانه، منطقی و عقلانی به این موضوع داشته باشیم.

این کارشناس برجسته کشور با برشمردن انواع برخورد مردم با معتمدین، گفت: ما با چهار نوع برخورد مواجه هستیم؛ برخورد عاشقانه، عابدانه، عارفانه و عاقلانه. در شرایط امروز، آنچه باید تقویت شود، برخورد عقلانی است؛ یعنی مردم و نخچیران آگاهانه و بر پایه شناخت درست از مزایا و ضرورت‌های نقش معتمدین، آن‌ها را حمایت و تقویت کنند.

قنادباشی با تأکید بر سابقه تاریخی استقلال‌طلبی مردم ایران، نقش معتمدین محلی را در جلوگیری از استعمار رسمی کشور مهم دانست و افزود: یکی از دلایل اصلی اینکه ایران،

قرار داشتند. همین امر باعث شده مردم ایران به‌طور سنتی و فرهنگی، بیشتر به شخصیت‌هایی گرایش پیدا کنند که در موقعیت غیررسمی و مردمی قرار دارند. به عبارتی، در مقایسه میان یک مقام معمولی استاندار با یک امام جمعه یا شخصیت محلی متعهد، تمایل عمومی به سمت گزینه دوم است.

وی ادامه داد: این نگاه فرهنگی عمیق، حتی باعث شده که امام جمعه‌ها نیز اگرچه بخشی از ساختار رسمی تلقی می‌شوند، اما همچنان در ذهن مردم در جایگاه معتمدین محلی باقی بمانند. در همین راستا، دشمنان جمهوری اسلامی نیز تلاش می‌کنند با رسمی جلوه دادن بیش از حد نهادهای مذهبی و مردمی، پیوند میان آن‌ها و مردم را تضعیف کنند.

- شناخت آگاهانه، دسته‌بندی آسیب‌ها و اطلاع‌رسانی درباره کارکردهای مثبت معتمدین، راهی برای حفظ این میراث فرهنگی و اجتماعی است؛ نه با دخالت ساختاری، بلکه با حمایت نرم.**

این کارشناس مسائل اجتماعی و سیاسی با تأکید بر تأثیرات جهانی این نگرش گفت: امروز حتی جایگاه جمهوری اسلامی در نگاه مردم ایران، فراتر از یک حکومت رسمی است. آن‌ها به‌دلیل مواضع ضدسلطه و تقابل با نظام سلطه جهانی، جمهوری اسلامی را نیز در جایگاه مظلوم و اپوزیسیون جهانی می‌دانند. در ذهن بسیاری از مردم، تقابل ایران با آمریکا و قدرت‌های غربی، مشابه تقابل امام حسین (ع) با یزید تفسیر می‌شود.

قنادباشی افزود: این نوع نگاه سبب شده که اعتماد به جمهوری اسلامی، از جنس اعتماد به معتمدین محل باشد؛ نه صرفاً به یک دولت یا ساختار رسمی. در نتیجه، سرمایه اجتماعی‌ای که ریشه در معتمدین محلی دارد، در سطح ملی هم خودش را در قالب اعتماد به نظام نشان می‌دهد.

وی در پاسخ به این پرسش که چگونه می‌توان

توان یا ابزار لازم برای رسیدگی مستقیم به آن را ندارند.

وی در ادامه این گفت‌وگو به نقش این چهره‌های محلی در مشارکت‌های سیاسی اشاره کرد و افزود: در ایران، احزاب سیاسی، نهادهای حل‌وفصل مسائل اجتماعی، ایفای نقش دآوری در منازعات و حمایت از نیازمندان در بسترهای مختلف شکل گرفته است.

در چنین شرایطی، معتمدین محلی عملاً به‌عنوان ستون‌های اصلی بدنه مردمی احزاب عمل می‌کنند. آن‌ها با استفاده از سرمایه اجتماعی خود، می‌توانند اعتماد مردم به یک حزب یا جریان سیاسی را جلب کنند.

این کارشناس مسائل سیاسی خاطرنشان کرد: یک حزب زمانی موفق خواهد بود که مورد تأیید و حمایت معتمدین محلی باشد. در غیر این صورت، در سطح محلی با ضعف جدی روبه‌رو می‌شود. در بسیاری از موارد، شکست احزاب در جذب آرای مردمی ناشی از همین بی‌توجهی به ظرفیت معتمدین محلی بوده است.

قنادباشی اظهار کرد: تجربه ۴۵ سال گذشته

و برگزاری انتخابات متعدد در ایران نشان داده

که احزابی که از همراهی و تأیید این چهره‌های

اجتماعی بهره‌مند بوده‌اند، عملکرد مؤثرتری

داشته‌اند و توانسته‌اند در بین مردم نفوذ

بیشتری پیدا کنند.

- ریشه‌های تاریخی سرمایه اجتماعی در ایران و پیامدهای نادیده گرفتن آن در سیاست**

وی با تأکید بر اهمیت سرمایه اجتماعی در ساختار سیاسی ایران هشدار داد که بی‌توجهی به معتمدین محلی می‌تواند آسیب‌های جدی به پیوند میان مردم و حاکمیت وارد کند و گفت: یکی از مشکلات مهم ما در ایران، شکاف تاریخی میان نهادهای رسمی و مردم است؛ شکافی که از دوران ستمشاهی و حکومت‌های پادشاهی به جا مانده و هنوز آثار آن در ذهنیت اجتماعی پابرجاست.

تحلیل‌گر ارشد مسائل اجتماعی و سیاسی، خاطرنشان کرد: در طول تاریخ، نهادهای دولتی و رسمی در ایران کمتر ارتباط مصیمی با مردم داشته‌اند و همواره نوعی فاصله و گاه تضاد میان آن‌ها و بدنه جامعه احساس می‌شده است. در مقابل، مردم ترجیح داده‌اند برای حل مسائل و حتی مشکلات‌های سیاسی، به شخصیت‌های محلی و معتمدین مورد اعتماد خود اتکا کنند.

قنادباشی با بررسی ریشه‌های این نگاه در فرهنگ شیعی ایرانی افزود: در تاریخ ما، ائمه اطهار (ع) همواره در موقعیت اپوزیسیون نسبت به حکومت‌های وقت، به‌ویژه خلفای بنی‌عباس،

محلی در جامعه ایران پرداخت و در تعریف این گروه اجتماعی گفت: معتمدین محلی، افرادی هستند که در وهله نخست مورد اعتماد مردم محل خود قرار دارند. این اعتماد اغلب به‌واسطه عملکرد آن‌ها در حل‌وفصل مسائل اجتماعی، ایفای نقش دآوری در منازعات و حمایت از نیازمندان در بسترهای مختلف شکل گرفته است.

- در غیاب نهادهای حزبی ریشه‌دار در ایران، این معتمدین محلی هستند که شاخ و برگ احزاب را در سطح جامعه تشکیل می‌دهند و می‌توانند مشروعیت مردمی آنان را تضمین کنند.**

دکتر جعفر قنادباشی، سپس با اشاره به

ریشه‌های تاریخی این مفهوم افزود، شاید توان

تاریخ دقیقی برای شکل‌گیری نهاد معتمدین در

ایران ارائه داد، اما اگر به عقب بازگردیم، می‌بینیم

که در جامعه ما همواره افرادی به‌عنوان

«ریش‌سفید»، «بزرگان خانواده» یا «رؤسای

قبایل» چنین نقشی را ایفا می‌کرده‌اند. افراد در

این نقش‌ها به‌صورت غیررسمی، اما بسیار مؤثر،

به ساماندهی امور اجتماعی محلی می‌پرداختند.

به گفته این تحلیل‌گر ارشد مسائل اجتماعی

و سیاسی، معتمدین محلی الزاماً افراد سالمند

نیستند، گاهی یک فرد میان‌سال، به‌دلیل

امانت‌داری و خوش‌نامی‌اش، مورد اعتماد مردم

قرار می‌گیرد، بنابراین معتمد بودن صرفاً به سن

و سال یا جایگاه فامیلی برنمی‌گردد، بلکه آمین

بودن، دغدغه‌مندی برای حل مشکلات مردم

و توانایی در دآوری و میانجی‌گری، مهم‌ترین

شاخص‌های این جایگاه هستند.

قنادباشی ادامه داد: نقش معتمدین تنها

به حل منازعات شخصی یا خانوادگی محدود

نمی‌شود، بلکه در توسعه عمرانی مناطق، قهر و

آشتی‌های خانوادگی و حتی در بسیاری از مسائل

روزمره اجتماعی نیز نقش دارند. آن‌ها معمولاً در

مسائلی وارد عمل می‌شوند که نهادهای رسمی

سپهرغرب، گروه سیاسی – سمیرا گمار؛ دکتر جعفر قنادباشی با نگاهی تاریخی و تحلیلی، معتمدین محلی را سرمایه‌های اجتماعی دانست و گفت: چهره‌هایی که اگرچه رسمی نیستند، اما نقش آنان در ترمیم پیوند میان مردم و ساختار قدرت، بسیار فراتر از آن چیزی است که معمولاً دیده می‌شود. او هشدار می‌دهد که نادیده گرفتن این ظرفیت‌ها در چرخه سیاست، نه تنها به بی‌اعتمادی عمومی دامن می‌زند، بلکه می‌تواند روند مشارکت اجتماعی را نیز به مخاطره اندازد.

در روزگاری که تحولات اجتماعی و سیاسی با شتابی فزاینده در جریان است، نقش سرمایه‌های اجتماعی و شخصیت‌های مورد اعتماد مردمی در حفظ انسجام ملی، مشارکت عمومی و تقویت مشروعیت نهادهای رسمی، بیش از هر زمان دیگری اهمیت یافته. در چنین شرایطی، «معتمدین محلی» به‌عنوان حلقه واسط مردم و نهادهای حاکمیتی، جایگاهی کلیدی در حیات سیاسی و اجتماعی کشور ایفا می‌کنند؛ جایگاهی که برخاسته از اعتماد عمومی، سابقه تاریخی و پیوندهای فرهنگی-دینی عمیق در جامعه ایرانی است.

در گفت‌وگو با تحلیل‌گر ارشد مسائل اجتماعی و سیاسی، تلاش شده تا تعریفی جامع از این فشر اثرگذار ارائه و نقش‌ها، ظرفیت‌ها و کارکردهای آنان در فرآیندهای سیاسی - به‌ویژه انتخابات - بررسی شود. دکتر جعفر قنادباشی، در این گفت‌وگو، ضمن تشریح ریشه‌های فرهنگی و تاریخی نقش معتمدین، بر اهمیت حفظ و تقویت این سرمایه اجتماعی تأکید می‌کند و نسبت به تهدیدهایی که از سوی نهادهای رسمی نادیده گرفته می‌شود هشدار می‌دهد.

این گزارش نگاهی تحلیلی دارد به اینکه چگونه معتمدین محلی، به‌عنوان افرادی امین، دارو، فعال در امور اجتماعی و گاه حتی هم‌سنگ نهادهای قضائی و اجرایی در مقیاس محلی، می‌توانند نقش آفرینان مؤثری در تقویت اعتماد عمومی، انسجام اجتماعی و مشروعیت سیاسی باشند. همچنین بررسی می‌شود که اگر این ظرفیت مردمی در نظام تصمیم‌گیری سیاسی نادیده گرفته شود، چه آسیب‌هایی ممکن است متوجه جامعه شود و در مقابل، چگونه می‌توان با حفظ اصالت مردمی این جایگاه، آن را به سرمایه‌ای سیاسی و راهبردی تبدیل کرد.

- نقش معتمدین محلی در ساختار اجتماعی و سیاسی؛ از دآوری محلی تا تأثیرگذاری حزبی**

تحلیل‌گر ارشد مسائل اجتماعی و سیاسی ابتدا به تبیین اهمیت و جایگاه تاریخی و معاصر معتمدین

کارشناس سواد رسانه‌ای تشریح کرد:

کنشگری در جنگ روانی؛ مردم خط مقدم مقابله با عملیات سایبری دشمن

مهم‌ترین مسئولیت ما در فضای مجاری مدیریت محتوا در حلقه‌های نزدیک ارتباطی است

می‌کند و توضیح داد: کسی که خبر دروغ یا تأییدشده را منتشر می‌کند، بدون اینکه بداند، در صف پیاده‌نظام رسانه‌ای دشمن ایستاده است.

- درک صحیح از شرایط، روایت مقتدرانه و آرامش بخش از اوضاع و انتقال آن به حلقه نزدیکان، مهم‌ترین راهبرد شهروندان در شرایط کنونی است.**

لسانی در ادامه به اهمیت توجه به بیانیه‌ها و اطلاعیه‌های رسمی اشاره کرد و گفت: در شرایط خاص، هرگونه بی‌توجهی به اعلامیه‌های رسمی می‌تواند به رفتارهای جمعی مضر منجر شود، مثل هجوم غیرعادی به فروشگاه‌ها که خود موجب تشدید فشار روانی و آشفتگی اجتماعی می‌شود.

عملیات روانی دشمن محمد لسانی با اشاره به گسترش ابزارهای ارتباطی در دست مردم، مهم‌ترین مسئولیت کاربران را مدیریت محتوا در حلقه‌های نزدیک ارتباطی مانند گروه‌های خانوادگی، دوستانه و خویشاوندی دانست و تأکید کرد: در شرایط بحرانی، مهم‌ترین وظیفه کاربران، پرهیز از ارسال شایعات، اخبار سیاه و اطلاعات راستی‌آزمایی‌نشده است. این کار به حفظ امنیت روانی شبکه نزدیکان کمک می‌کند و مانع از ایجاد اضطراب و ناامیدی عمومی می‌شود.

وی تمرکز رسانه‌ای مردم بر اجتماعات مجازی کوچک و حلقه‌های اعتماد را نقطه قوت جدیدی در کنشگری رسانه‌ای عنوان کرد و افزود: دیگر دوره تأثیرگذاری انبوه پست‌های عمومی گذشته است؛ اکنون افراد در کلوزفرندها، گروه‌های خانوادگی و گفت‌وگوهای خرد بیشتر فعال هستند. همین بسترها باید برای ترویج اخبار امیدبخش، برجسته‌سازی اقتدار ملی و شتاب‌سازی جنگ روانی دشمن استفاده شود. این کارشناس رسانه، همچنین هشدار داد که بازنشر بی‌معایای اخبار غیررسمی، فرد را ناخواسته به بخشی از ماشین عملیات روانی دشمن تبدیل

سپهرغرب، گروه تیک – سمیرا گمار؛ کارشناس سواد رسانه‌ای، با بررسی ایجاد رسانه‌ای حملات اخیر رژیم صهیونیستی به ایران، تأکید کرد: نقش مردم در مدیریت شبکه‌های اجتماعی کوچک و ارتباطات نزدیک، بیش از پیش اهمیت یافته و امنیت روانی جامعه امروز در گرو هوشیاری رسانه‌ای شهروندان است.

کمر به چشم می‌آید اما نقشی بنیادین در ثبات روانی و اجتماعی ایفا می‌کند، رسانه و کنشگری مردمی است. این روزها که خبرها و شایعات با سرعتی فزاینده در پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی در گردش‌اند، سواد رسانه‌ای و عملکرد آگاهانه کاربران عادی، به ابزاری کلیدی در مواجهه با جنگ روانی دشمن تبدیل شده است.

در همین زمینه و با توجه به جنگ ایران و اسرائیل کودک‌کش، کارشناس حوزه سواد رسانه‌ای، در گفت‌وگویی تحلیلی با تمرکز بر تحولات اخیر و حمله رژیم صهیونیستی به خاک ایران، ابعاد مختلف این پدیده رسانه‌ای را واکاوی و مسئولیت مردم در حفظ آرامش جامعه از طریق رفتار هوشمندانه رسانه‌ای را تشریح کرده است.

- از کنشگری در شبکه‌های خرد تا مقابله با**

حتی درباره تلگرام نیز که به ظاهر مستقل است، نگرانی‌هایی درباره ساختار مالکیت و سرمایه‌گذاران آن وجود دارد؛ ازجمله ارتباط با برخی سرمایه‌گذاران صهیونیستی که تحلیل‌گران درباره آن هشدار داده‌اند. در چنین شرایطی، حذف این پلتفرم‌ها از گوشه‌ها دیگر صرفاً یک توصیه امنیتی ساده نیست، بلکه یک اقدام پیشگیرانه در برابر نفوذ اطلاعاتی دشمن است، چراکه در اختیار امروز، بخشی از تهاجم نه از آسمان، بلکه از درون گوشه‌های ما صورت می‌گیرد. در این میان، هوشیاری و مسئولیت‌پذیری فردی در این میدان جدید، تفاوت‌میان‌سیستم‌عامل‌هایی مانند اندروید با پلتفرم‌هایی نظیر واتس‌آپ و اینستاگرام اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند. اندروید صرفاً یک بستر فنی است که سطح مشخصی از دسترسی را به شهروندان با یک‌دیگر است؛ بستری در آن با هم مرتبط می‌شوند، حول اتفاقات مرتبط با جنگ حرف می‌زنند و اطلاعات ردوبدل می‌کنند.

در نهایت، باید گفت: نبرد در عصر حاضر تنها در میدان فیزیکی نیست؛ بخشی از آن در جیب و گوشی موبایل هرکدام از ما جریان دارد. آگاهی از این واقعیت، نخستین گام برای ایستادگی در برابر آن است.

می‌کنند و این داده‌ها به هم متصل می‌شوند، الگویی از تحرکات اجتماعی، امنیتی یا حتی نظامی حاصل می‌شود. برای مثال، ممکن است تصویری که فردی در شرق کشور گرفته، در کنار تصویری دیگر از غرب کشور، یک نقشه کامل‌تری از تحرکات به دست بدهد. این کار از طریق شبکه‌های اجتماعی می‌مکن می‌شود، چون اطلاعات میلیون‌ها کاربر را به‌صورت مجتمع در اختیار دارند.

در این میان، هوش مصنوعی نیز ابزار تحلیل را بسیار قدرتمندتر کرده است. جمعیت، پردازش و یافتن ارتباط معنایی بین میلیون‌ها داده پرکنده، کار دشواری نیست. این سیستم‌ها پیشرفته با دقت و سرعت بالا انجام می‌شود.اما خطر اصلی، در «مالکیت» و محل «مدیریت» این پلتفرم‌ها نهفته است. واتس‌آپ و اینستاگرام هر دو متعلق به شرکت آمریکایی متا (فیسبوک سابق) هستند. این شرکت نه تنها به اطلاعات کاربران دسترسی دارد، بلکه بر اساس قوانین داخلی ایالات متحده، در برخی شرایط موظف به ارائه این اطلاعات به نهادهای امنیتی است. به بیان دیگر، برای دسترسی به داده‌های کاربران، نهادهای اطلاعاتی آمریکا الزاماً نیاز به مجوز قضائی ندارند.

واتس‌آپ و اینستاگرام از «فراداده» (metadata) نیز بهره‌برداری می‌کنند؛ داده‌هایی که نشان می‌دهد چه کسی، در چه زمانی، با چه کسی، در کجا و درباره چه موضوعی صحبت کرده است. این اطلاعات، وقتی با مکان جغرافیایی، شماره سیم‌کارت، عکس‌ها و حتی تگ‌های پنهان موجود در تصاویر دیجیتال ترکیب شوند، ارزش عملیاتی پیدا می‌کنند.

مثلاً هر عکس دیجیتال که به‌نظر مامعمولی است همراه خود اطلاعاتی به نام متادیتا دارد؛ اطلاعاتی شامل مدل دوربین یا گوشی، تنظیمات نور، تاریخ و زمان ثبت عکس و در صورت فعال بودن GPS، مکان دقیق تصویر. اگر عکس به‌صورت اصلی (مثلاً از طریق گزینه photo در تلگرام یا از طریق سرویس‌هایی مانند Drive یا Google Dropbox) ارسال شود، این متادیتا معمولاً حفظ می‌شود و می‌تواند در تحلیل‌های امنیتی، نقش مهمی ایفاکند.

در اینجا موضوع به تقاطع‌گیری داده‌ها می‌رسد. داشتن داده پنهان‌های کافی نیست، اما وقتی هزاران گوشی در نقاط مختلف کشور داده‌هایی را منتشر

در سکوهایی مانند واتس‌آپ، حتی مکالمات روزمره میان اعضای خانواده یا دوستان می‌تواند مبنای تحلیل‌های اطلاعاتی قرار گیرد. برای مثال، اگر فردی در گفت‌وگویی ساده به شغل همسایه‌اش در یک نهاد حساس یا موقعیت مکانی اشاره کند، همین اطلاعات به‌ظاهر عادی، در مقیاس میلیون‌ها کاربر، به یک نقشه اطلاعاتی ارزشمند تبدیل می‌شود. برای نمونه، تصور کنید مادری به دخترش پیام می‌دهد: «شنیدم همسایه‌مان در فلان اداره نظامی کار می‌کند» یا «کوبید آن منطقه نظامی شده، برویم مرخصی بگیریم». در نگاه نخست این جملات ساده و بی‌اهمیت‌اند، اما در بستر شبکه‌های اجتماعی و با تحلیل کلان‌داده‌ها، به خوراک امنیتی تبدیل می‌شوند. به گفته برخی کارشناسان، حتی محتوای برخی پیام‌های تهدیدآمیز رژیم صهیونیستی علیه مردم ایران، ریشه در همین اطلاعات جمع‌آوری شده دارد. مسئله فقط به محتوای پیام‌ها محدود نمی‌شود. شبکه‌های اجتماعی بین‌المللی مانند

شبکه‌های اجتماعی چیزی فراتر از ابزارهای ارتباطی هستند؛ این شبکه‌ها به بستری برای استخراچ و پردازش کلان‌داده‌ها (Big Data) تبدیل شده‌اند. داده‌هایی که در یک حجم عظیم از دل زندگی روزمره کاربران بیرون کشیده می‌شوند و می‌توانند از طریق تحلیل‌های هوش مصنوعی اطلاعاتی حساس از ابعاد امنیتی، اجتماعی و حتی نظامی فراهم کنند.

پردازش کلان‌داده یک به این صورت عمل می‌کند که میلیون‌ها داده رد و بدل شده در بستر شبکه‌های اجتماعی را در ابزارهای پیشرفته هوش مصنوعی تحلیل می‌کند و اطلاعات کاربردی را از دل آن بیرون می‌کشد. این شیوه به جای بررسی یک پیام یا عکس، رفتار میلیون‌ها کاربر را در کنار هم قرار می‌دهد تا الگوهای پنهان را شناسایی کند. مثلاً اگر هزاران نفر در زمان و مکان‌های مختلف درباره یک موضوع مشابه صحبت کنند، هوش مصنوعی می‌تواند از همین داده‌های به‌ظاهر پراکنده، به موقعیت‌های حساس یا تحرکات اجتماعی و امنیتی پی ببرد.

سپهرغرب، گروه تیک؛ در جنگ ترکیبی امروز، دیگر هیچ چیز کاملاً شخصی نیست. کارشناسان هشدار می‌دهند واتس‌آپ، در ظاهر یک پیام‌رسان ساده، اما در عمل ابزار استخراج اطلاعات امنیتی از دل تحلیل کلان‌دادهٔ چت‌های خانوادگی و روزمره کاربران است. در پی هشدار صادوسیما درباره حساسات امنیتی واتس‌آپ و دعوت از مردم برای حذف این نرم‌افزار، شرکت متا مالک اینستاگرام، فیسبوک و واتس‌آپ، بیانیه‌ای صادر کرده و مدعی شده اطلاعات کاربران را در اختیار دیگران نمی‌گذارد. سخنگوی متا گفته که «نگرانی این گزارش‌ها بهانه‌ای برای مسدودسازی خدمات ما باشد». این در حالی است که بررسی‌های امنیتی نشان می‌دهد که کشور درگیر یک «جنگ ترکیبی» تمام‌عیار است؛ جنگی که در آن، مرز میان زندگی شخصی و امنیت ملی به‌شدت باریک شده است. در چنین شرایطی، سکوهایی مانند واتس‌آپ دیگر ظرفیت ابزار ارتباطی نیستند، بلکه به بخشی از میدان نبرد اطلاعاتی تبدیل شده‌اند.